Neljapäev, 6. oktoober 2022

P9_TA(2022)0350

Meediavabaduse mahasurumine Myanmaris, eeskätt Htet Htet Khine, Sithu Aungi Myinti ja Nyein Nyein Aye juhtumid

Euroopa Parlamendi 6. oktoobri 2022. aasta resolutsioon meediavabaduse mahasurumise kohta Myanmaris ning eelkõige Htet Htet Khine, Sithu Aung Myinti ja Nyein Nyein Aye juhtumite kohta (2022/2857(RSP))

(2023/C 132/09)

Euroopa Parlament,

— võttes arvesse oma varasemaid resolutsioone Myanmari/Birma kohta,

— võttes arvesse nõukogu 21. veebruari 2022. aasta otsust (ÜVJP) 2022/243, millega muudetakse otsust 2013/184/ÜVJP, mis käsitleb piiravaid meetmeid seoses olukorraga Myanmaris/Birmas, millega kehtestatakse sanktsioonide neljas voor seoses jätkuvalt raske olukorraga Myanmaris/Birmas ja inimõiguste rikkumiste sagenemisega riigis [1],

— võttes arvesse Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklit 10, milles sätestatakse õigus väljendus- ja teabevabadusele,

— võttes arvesse ÜRO inimõiguste ülemvoliniku kohusetäitja 26. septembri 2022. aasta suulist ajakohastatud ülevaadet ÜRO Inimõiguste Nõukogule inimõiguste olukorra kohta Myanmaris,

— võttes arvesse Euroopa välisteenistuse pressiesindaja 29. septembri 2022. aasta avaldust riiginõunik Daw Aung San Suu Kyi viimatise süüdimõistmise kohta,

— võttes arvesse Myanmari karistusseadustiku paragrahvi 505 punkti a,

— võttes arvesse Kagu-Aasia Maade Assotsiatsiooni 24. aprilli 2021. aasta viie punkti konsensust,

— võttes arvesse 1948. aasta inimõiguste ülddeklaratsiooni artiklit 19,

— võttes arvesse 1966. aasta kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelist pakti arvamus- ja sõnavabaduse kohta.

— võttes arvesse kodukorra artikli 144 lõiget 5 ja artikli 132 lõiget 4,

A. arvestades, et 1. veebruaril 2021 haaras Myanmari sõjaväehunta, mida tuntakse Tatmadaw' nime all, ebaseaduslikult võimu ja eemaldas seaduslikud ametiisikud jõuga ametist;

B. arvestades, et 2021. aasta augustis teatas sõjaväehunta ülemjuhataja Min Aung Hlaing, et ta kuulutab end peaministriks ja et erakorralist seisukorda pikendatakse kuni 2023. aasta augustini;

C. arvestades, et seaduslikku presidenti Win Myinti ja riiginõunikku Aung San Suu Kyid on alates sõjaväelisest riigipöördest kinni peetud mitmete põhjendamatute ja poliitiliselt motiveeritud süüdistuste alusel ning neile on juba määratud karistuseks mitu aastat vanglas ja töölaagrites; arvestades, et kui riiginõunik Aung San Suu Kyi mõistetakse süüdi kõigis 11 talle esitatud süüdistuses, võidakse talle määrata kuni 102 aastat vangistust;

D. arvestades, et alates 1. veebruari 2021. aasta riigipöördest on hunta vahistanud üle 15 500 inimese ja tapnud üle 2 300 inimese, nende hulgas vähemalt 188 last;

E. arvestades, et alates sõjaväelisest riigipöördest on sõjaväeline režiim järjepidevalt kahjustanud meediavabadust ja rikkunud riigis ajakirjanike inimõigusi; arvestades, et Piirideta Ajakirjanike 2022. aasta ajakirjandusvabaduse indeksis on Myanmar 180 riigi seas 176. kohal; arvestades, et Myanmari sõjaväevõimud piiravad juurdepääsu sotsiaalmeediale, internetile ja muudele sõltumatutele teabeallikatele;

[1] ELT L 40, 21.2.2022, lk 28.

F. arvestades, et 14. veebruaril 2021 tegi Tatmadaw muudatusi karistusseadustikus ja kriminaalmenetluse seadustikus, millest on saanud peamised õigusnormid ajakirjanikele, üliõpilasjuhtidele, riigiametnikele ja teistele sõjaväelisele režiimile vastuseisvatele isikutele süüdistuse esitamiseks; arvestades, et sõjavägi kasutab hiljuti kehtestatud karistusseadustiku paragrahvi 505 punkti a, millega keelatakse hirmu tekitamine, valeuudiste levitamine ja valitsustöötaja vastu kuritegudele õhutamine, mille kõigi eest karistatakse kuni kolmeaastase vangistusega, muu hulgas ajakirjanike vastu kriminaalsüüdistuste esitamiseks; arvestades, et Myanmari sõjaväekohtud viivad läbi kohtuprotsesse suletud uste taga;

G. arvestades, et alates 2021. aasta riigipöördest on hunta meediakanaleid sõjaväe tegevusest teavitamise tõttu keelustanud või sundinud neid Myanmarist lahkuma; arvestades, et paljudel keelustatud meediaväljaannetel oli Myanmaris valitsevast olukorrast teatamisel oluline roll; arvestades, et Myanmaris ja välisriikides elavad inimesed sõltuvad suurel määral neist meediakanalitest;

H. arvestades, et tapetud on vähemalt neli ajakirjanikku, sealhulgas fotograafid Soe Naing ja Aye Kyaw, kes mõlemad surid vangistuses pärast väidetavat piinamist, ning kohalik toimetaja Pu Tuidim, kelle sõjavägi teadetekohaselt hukkas kiirkorras pärast seda, kui teda oli kasutatud inimkilbina; arvestades, et korduvalt on teatatud piinamisest ja väärkohtlemisest;

I. arvestades, et 2021. aasta veebruaris toimunud riigipöördele järgnes ajakirjanike vahistamise laine; arvestades, et vahistatud on vähemalt 140 ajakirjanikku, praegu peetakse Myanmari vanglates kinni 53 meediatöötajat ja pärast sõjaväelist riigipööret on süüdi mõistetud peaaegu 25 ajakirjanikku; arvestades, et Myanmar on vangistatud ajakirjanike arvu poolest maailmas teisel kohal;

J. arvestades, et ajakirjanikud Htet Htet Khine ja Sithu Aung Myint vahistati 2021. aasta augustis, st kuus kuud pärast riigipööret;

K. arvestades, et 27. septembril 2022 mõisteti BBC Media Action vabakutselisele reporterile Htet Htet Khinele kolmeaastane vanglakaristus koos sunnitööga; arvestades, et Htet Htet Khine sai juba 15. septembril 2022 esimese kolmeaastase karistuse koos sunnitööga, kuna ta väidetavalt rikkus karistusseadustiku paragrahvi 505 punkti a, millega kriminaliseeritakse kuriteole kihutamine ja valeuudiste levitamine;

L. arvestades, et Sithu Aung Myint ootab ikka veel kohtumenetlust Myanmari sõjaväe suhtes kriitiliste artiklite eest „kuriteole kihutamise“ ja „mässu õhutamise“ süüdistuste alusel, millele võib järgneda liitkaristusena 23-aastane vanglakaristus; arvestades, et Sithu Aung Myinti tervis on halvenenud ja vanglavõimud ei võimalda talle arstiabi;

M. arvestades, et 14. juulil 2022 mõistis Yangoni Inseini vanglas asuv sõjaväekohus süüdi vabakutselise Nyein Nyein Aye, keda tuntakse ka Mabeli pseudonüümi all; arvestades, et Nyein Nyein Aye mõisteti karistusseadustiku paragrahvi 505 punkti a alusel kolmeks aastaks vangi süüdistatuna hirmu tekitamises, valeuudiste levitamises ja valitsustöötaja vastu kuritegudele õhutamises; arvestades, et Nyein Nyein Aye on 24. ajakirjanik, kellele on alates 2021. aasta riigipöördest määratud vanglakaristus;

N. arvestades, et 1. augustil 2022 mõisteti vabakutselisele Maung Maung Myole terrorismisüüdistuse alusel kuueaastane vanglakaristus, kuna ta omavat väidetavalt fotosid ja olevat teinud intervjuusid Myanmari sõjaväevalitsuse vastu võitleva mässuliste rühmituse – omakaitseüksuse – liikmetega;

O. arvestades, et 7. juulil 2022 mõistis kohus meediavõrgustiku Democratic Voice of Burma ajakirjanikule Aung San Linile kuue aasta pikkuse vanglakaristuse koos sunnitööga kuriteole kihutamise ja „valeuudiste“ levitamise eest, kuna ta oli avaldanud aruande, milles väideti, et sõjaväejõud olid pannud põlema riigipöördega kukutatud Rahvusliku Demokraatialiiga kolme toetaja kodud Wetleti linnas;

P. arvestades, et juulis taaskehtestas Myanmari sõjaväeline režiim surmanuhtluse, et hukata endine parlamendiliige Phyo Zeya Thaw, tuntud aktivist Kyaw Min Yu, kes on laialdaselt tuntud Ko Jimmy nime all, ning Aung Thura Zaw ja Hla Myo Aung; arvestades, et komisjoni asepresident ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja on karmilt hukka mõistnud need poliitiliselt motiveeritud hukkamised, mis kujutavad endast järjekordset sammu õigusriigi täieliku kaotamise suunas ja järjekordset inimõiguste jõhkrat rikkumist Myanmaris;

Q. arvestades, et kinnipidamistingimused, mille puhul on dokumenteeritud peksmist ja soolist vägivalda, on tõsine oht kinnipeetavate turvalisusele ja heaolule;

R. arvestades, et sõjavägi peab vägivaldset sõda etniliste vähemuste vastu, tappes arvukalt tsiviilelanikke ja sundides miljoneid inimesi põgenema, et varjupaika otsida; arvestades, et sõjaväehelikopterid tulistasid hiljuti Sagaingi piirkonna algkooli, tappes vähemalt kuus täiskasvanut ja seitse last; arvestades, et ÜRO poolt ametisse nimetatud sõltumatu inimõiguste eksperdi Tom Andrewsi hiljutise avalduse kohaselt on tingimused paljude Myanmari süütute inimeste jaoks muutunud halbadest veel halvemateks ja seejärel kohutavateks;

S. arvestades, et Myanmari hunta keeldub rohingjade vastu toime pandud inimõiguste rikkumisi tõsiselt uurimast ja nende toimepanijaid vastutusele võtmast; arvestades, et enamik kõrgemaid sõjaväelasi, kelle kontrolli all rohingjade vastu suunatud rünnakud toimusid, on endiselt oma ametikohal; arvestades, et ametivõimud keelduvad koostööst ÜRO mehhanismidega; arvestades, et karistamatus on Myanmari poliitilises ja õigussüsteemis sügavalt juurdunud;

T. arvestades, et Venemaa ja Hiina on teinud mitmeid poliitilisi, sõjalisi ja majanduslikke jõupingutusi hunta seadustamiseks; arvestades, et Venemaa ja Myanmari sõjaväehunta allkirjastasid hiljuti tuumaenergia rahuotstarbelist kasutamist käsitleva koostöö tegevuskava aastateks 2022–2023; arvestades, et nii Moskval kui ka Pekingil on sidemed Myanmari relvajõududega, sest nad on selle riigi kaks kõige tähtsamat relvatarnijat; arvestades, et mõlemad riigid on korduvalt blokeerinud ÜRO Julgeolekunõukogu püüdeid võtta vastu avaldusi olukorra kohta Myanmaris;

U. arvestades, et 24. aprillil 2021 leppis sõjaväehunta Kagu-Aasia Maade Assotsiatsiooni (ASEAN) juhtidega kokku viie punkti konsensuse, mille esimene samm oli vägivalla viivitamatu lõpetamine riigis;

1. mõistab teravalt hukka sõjaväehunta vägivaldse ja ebaseadusliku režiimi Myanmaris ning selle püüdlused nõrgendada Myanmari rahva tugevat poolehoidu demokraatiale, kuna see põhineb tsiviilvalitsuse vastu toime pandud ebaseaduslikul riigipöördel ning on toonud riigis kaasa äärmiselt murettekitava humanitaarolukorra ja inimõiguste kriisi, mida iseloomustab laialdane karistamatus; mõistab teravalt hukka sõltumatute ajakirjanike igasuguse tagakiusamise;

2. nõuab ebaseadusliku erakorralise seisukorra viivitamatut lõpetamist riigis, tsiviilvalitsuse taastamist, demokraatiateele tagasipöördumist ja parlamendi kiiret avamist kõigi selle valitud esindajate osalusel; toetab rahvusliku ühtsuse valitsuse püüdlusi liikuda rahumeelse ja demokraatliku tuleviku suunas;

3. kutsub sõjaväehuntat üles tingimusteta vabastama president Win Myinti, riiginõunik Aung San Suu Kyi ja kõik teised alusetutele süüdistustele toetudes vahistatud isikud, andma võimu üle seaduslikele ametivõimudele, austama õigusriiki ja meediavabadust ning lõpetama viivitamata Myanmari elanikkonna vastu suunatud sõjalised rünnakud, õhurünnakud ja vägivalla;

4. nõuab tungivalt, et sõjaväehunta loobuks kõigist poliitiliselt motiveeritud süüdistustest ajakirjandus- ja meediatöötajate vastu ning vabastaks tingimusteta kõik ebaõiglaselt kinni peetavad ajakirjanikud, nende hulgas Htet Htet Khine, Sithu Aung Myint, Nyein Nyein Aye, Maung Maung Myo, Thurin Kyaw, Hanthar Nyein, Than Htike Aung, Ye Yint Tun, Tu Tu Tha, Soe Yarzar Tun ja Aung San Lin; kutsub huntat üles osutama vajalikku arstiabi Sithu Aung Myintile, kelle tervislik seisund on väga murettekitav;

5. mõistab hukka töötajate represseerimise ja streigiõiguse äravõtmise; mõistab hukka kõik ettevõtjad ja kaubamärgid, mis otseselt või kaudselt toetasid või toetavad sõjaväge ja politseid, kes rõhuvad ametiühingujuhte ja annavad nende suhtes välja vahistamismäärusi;

6. nõuab tungivalt, et sõjaväehunta lõpetaks viivitamata kuritarvitused, sealhulgas meelevaldsed vahistamised ja kinnipidamised, piinamise, seksuaalvägivalla ja muu väärkohtlemise ning ebaõiglased kohtuprotsessid ajakirjanike ja meediatöötajate vastu; rõhutab, et advokaatidele, inimõiguste kaitsjatele ja pereliikmetele tuleks anda tegelik juurdepääs kinnipeetavate külastamiseks; rõhutab, et igast vangistuses toimunud surmajuhtumist tuleks viivitamata teatada isiku perekonnale, esitada nõuetekohased dokumendid, surnukeha tuleks tagastada ja väärkohtlemise eest vastutavad isikud vastutusele võtta; nõuab kõigi väidetavate piinamise ja väärkohtlemise juhtumite sõltumatut rahvusvahelist uurimist ning vastutavate isikute vastutusele võtmist; rõhutab, et piinamise ja väärkohtlemise abil saadud väidetavat teavet ei tohiks kunagi lubada kasutada tõendusmaterjalina kohtumenetlustes;

7. rõhutab, et meediavabadus on hädavajalik vabade ja demokraatlike ühiskondade tulemuslikuks toimimiseks ning tähtis kõigi muude inimõiguste ja põhivabaduste kaitsmiseks; arvestades, et ajakirjanikud vajavad oma sõltumatu töö tegemiseks turvalist keskkonda;

8. kutsub rahvusliku ühtsuse valitsust üles väljendama selgelt oma seisukohta rohingjade staatuse kohta, eriti mis puudutab nende õigust kodakondsusele ja võrdset tunnustamist Myanmari etnilise rühmana ning õigust riiki tagasi pöörduda;

9. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles jätkama Myanmaris inimõiguste kaitsjate töö toetamist; kutsub ELi delegatsiooni Myanmaris ja liikmesriikide saatkondi üles jälgima tähelepanelikult praegu kinnipeetavate ja vangistatud ajakirjanike, poliitiliste juhtide ja teiste juhtumeid; ergutab ELi delegatsiooni ja liikmesriikide esindajaid Myanmaris viibima riigis ajakirjanike, meediatöötajate, blogijate ja inimõiguste kaitsjate kohtuprotsessidel, iga kord kui juurdepääs on lubatud; palub

diplomaatilistel esindustel ja rahvusvahelistel rahastajatel pakkuda toetust ja võimalikku kaitset tagakiusamise ohus olevatele inimõiguste kaitsjatele ja meediatöötajatele, sealhulgas pakkudes turvapaika saatkondades ja andes kaitset vajavatele isikutele erakorralisi viisasid;

10. kutsub komisjoni üles tõendama, et erikord „Kõik peale relvade“ ei too mingil viisil kasu huntale, või vastasel korral mehhanismi ajutiselt tühistama;

11. palub ELil ja selle liikmesriikidel suurendada Myanmarile/Birmale antavat rahvusvahelist abi, arenguprojekte või rahalist abi ning tagada, et sellest ei saaks kasu sõjavägi ja see ei suurendaks inimõiguste rikkumiste arvu; nõuab piiriülese humanitaarabi ja otsetoetuse andmist kohalikele kodanikuühiskonna organisatsioonidele, eelkõige etnilistele organisatsioonidele;

12. pooldab sanktsioone, mille nõukogu kehtestas Tatmadaw' liikmete ja nende ettevõtete vastu; kutsub komisjoni asepresidenti ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrget esindajat, liikmesriike ja komisjoni üles kehtestama täiendavaid sihipäraseid sanktsioone nende vastu, kes vastutavad kõige raskemate inimõiguste rikkumiste eest riigis; kutsub nõukogu üles lisama sanktsioonide loetellu relvakauplejad Naing Htut Aung, Aung Hlaing Oo ja Sit Taing Aung nende rolli eest relvade ja varustuse tarnimisel sõjaväelisele režiimile; kutsub komisjoni üles kaaluma kõiki vajalikke sanktsioone Myanmari režiimi vastu; nõuab vajalike meetmete võtmist tagamaks, et need sanktsioonid ei kahjustaks töötajaid ja laiemat elanikkonda;

13. tunneb muret sanktsioonide erandite pärast, mis lubavad ettevõtjatel teha finantstehinguid nafta- ja gaasiettevõttega Myanmar Oil and Gas Enterprise; nõuab sanktsioonide paremat rahvusvahelist koordineerimist, sealhulgas koordineerimist piirkondlike partneritega;

14. nõuab tungivalt, et nõukogu lisaks peale üksikute liikmete ka riigi haldusnõukogu kui üksuse nende füüsiliste ja juriidiliste isikute, üksuste ja asutuste loetellu, kelle suhtes kohaldatakse piiravaid meetmeid, tagamaks, et see hõlmab kõiki riigi haldusnõukogu kontrolli all olevaid üksusi ja et nende kasuks tulevad rahavood Euroopa Liidust keelatakse;

15. rõhutab, et Myanmaris tegutsevad kohalikud ja rahvusvahelised ettevõtted peavad austama inimõigusi ja lõpetama kuritarvituste toimepanijate mahitamise; nõuab tungivalt, et ELis asuvad ettevõtted tagaksid sellega seoses, et neil ei ole sidemeid Myanmari/Birma julgeolekujõudude, nende üksikute liikmete või nende omandis või kontrolli all olevate üksustega ning et nad ei aita otseselt ega kaudselt kaasa demokraatia ja inimõiguste mahasurumisele sõjaväe poolt; kutsub ELis asuvaid ettevõtteid, sealhulgas emaettevõtteid ja tütarettevõtjaid üles peatama kiiresti kõik suhted sõjaväega seotud ettevõtetega; nõuab, et komisjon ja liikmesriigid hindaksid ja võtaksid asjakohaseid meetmeid, et teha kindlaks, ennetada, lõpetada, leevendada ja heastada võimalikud või tegelikud inimõiguste rikkumised, mida Euroopa Liidus tegutsevad ettevõtted võivad praegust olukorda arvesse võttes Myanmaris põhjustada, millele kaasa aidata või millega otseselt seotud olla; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles kehtestama kavandatavas ettevõtete kestlikkusega seotud hoolsuskohustust käsitlevas direktiivis tugevdatud ja konkreetsed hoolsuskohustused ettevõtjatele, kes tegutsevad suure riskiga piirkondades, sealhulgas konfliktidest mõjutatud piirkondades ja keskkonnatundlikes piirkondades;

16. kutsub liikmesriike ja assotsieerunud riike üles säilitama embargo kõikide relvade, laskemoona ja muude sõjaliste, julgeoleku- ja seireseadmete ja -süsteemide otsese ja kaudse tarnimise, müügi ja üleandmise, sealhulgas transiidi, veo ja vahendamise suhtes, samuti väljaõppe, hoolduse ning muu sõjalise ja julgeolekualase abi osutamise suhtes; rõhutab, et Rahvusvaheline Kriminaalkohus peab olukorda edasi uurima;

17. nõuab tungivalt, et EL ja selle liikmesriigid suurendaksid survet ÜRO Julgeolekunõukogule, et pidada läbirääkimisi tugeva resolutsiooni eelnõu üle, millega kehtestataks Myanmari suhtes üldine ülemaailmne relvaembargo;

18. ergutab Myanmari inimõiguste olukorda käsitlevat ÜRO eriraportööri jätkama ajakirjanike tagakiusamise probleemiga tegelemist ja võtma meetmeid selle murettekitava suundumuse lõpetamiseks; kutsub ÜROd üles lisama meediavabaduse rikkumised Myanmari käsitleva sõltumatu uurimismehhanismi kohaldamisalasse ning edendama kõiki võimalikke algatusi sõjaväelise režiimi karistamiseks ja nende vastutusele võtmiseks, kes vastutavad riigis praegu toimuvate kohutavate inimõiguste rikkumiste eest;

19. nõuab, et EL ja liikmesriigid uuriksid kõiki võimalusi, kuidas tagada õiglus ja vastutusele võtmine julgeolekujõudude toime pandud raskete rahvusvaheliste kuritegude, sealhulgas riigipöörde järel toime pandud inimsusevastaste kuritegude, samuti Arakanis ja muudes etnilistes piirkondades aastakümneid toime pandud inimsusevastaste kuritegude, sõjakuritegude ja genotsiidi eest, ning toetaksid seda, et julgeolekunõukogu annaks olukorra Rahvusvahelisse Kriminaalkohtusse;

20. mõistab hukka opositsiooniliikmete hukkamise ja kordab, et mõistab surmanuhtluse karmilt hukka;

21. kutsub sõjaväehuntat tungivalt üles tunnistama kehtetuks kõik õigusaktid, mis võivad ohustada meediavabadust, ja lõpetama Myanmaris elavate inimeste väljendusvabaduse takistamise nii internetis kui ka mujal, mis hõlmab vabadust teavet otsida, saada ja jagada;

22. märgib, et viie punkti konsensus ei ole andnud tulemusi, ja kutsub ASEANi üles tunnistama, et Min Aung Hlaingi hunta ei ole usaldusväärne partner; nõuab tungivalt, et ASEAN ja selle liikmed peaksid rahvusliku ühtsuse valitsusega läbirääkimisi Myanmari kriisi käsitleva uue lepingu üle ning näeksid ette uue lepingu koos jõustamismehhanismidega, et leida kriisile tulevikus jätkusuutlik ja demokraatlik lahendus;

23. mõistab Venemaa ja Hiina Myanmari hunta poliitilise, majandusliku ja sõjalise toetamise eest hukka;

24. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon presidendi kohusetäitjale Duwa Lashi Lale ja Myanmari rahvusliku ühtsuse valitsusele, Pyidaungsu Hluttaw'd esindavale komiteele, Myanmari riiginõunikule, Tatmadaw'le, komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, komisjonile, nõukogule, liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele, Kagu-Aasia Maade Assotsiatsiooni liikmesriikidele, Kagu-Aasia Maade Assotsiatsiooni peasekretärile, Kagu-Aasia Maade Assotsiatsiooni valitsustevahelisele inimõiguste komisjonile ning Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni peasekretärile.